

Received: 9 May 2023

Revised: 3 June 2023

Accepted: 8 June 2023

CYBER VICTIMIZATION OF THE ELDERLY

Thanpitcha SARMART¹ and Unisa LERDTOMORNSAKUL^{1*}

1 Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Thailand; airine028@gmail.com (T. S.);
unisa@yahoo.com (U. L.) (Corresponding Author)

Handling Editor:

Professor Dr.Chanathat BOONRATTANAKITTIBHUMI European International University, France
(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainable Development)

Reviewers:

- 1) Associate Professor Acting Sub Lieutenant Dr.Ekkawit MANEETHORN Burapha University, Thailand
- 2) Associate Professor Dr.Thirawat CHANTUK Silpakorn University, Thailand
- 3) Dr.Parinya SIRIATTAKUL Mahidol University, Thailand

Abstract

The purpose of this study was to investigate the reasons why older people become victims of cyber scams and to study patterns of victimization of cyber scams. This research is qualitative research using in-depth interviews with 24 elderly who are victims of cyber scams, 5 people involved in the scam, and 8 staff and academics involved in rescue or prevention. According to the findings, the elderly victims were divided into 4 groups which are 1) victims of investment scams with the characteristics of high returns as incentives 2) victims of call center gangs which is usually a form of deception to create panic, greed, or pretend to be an acquaintance 3) victims of online shopping scammers, who create a profile that looks credible, and fraudulent products are often low-priced and 4) the elderly people who fall victim to online romance scams. Scammers use psychology to deceive the elderly to fall in love before leading to the scam of money. The reasons for falling victim to scams differ for each form of cyber scam.

Keywords: Cyber Victimization, Cyber Scam, Elderly

Citation Information: Sarmart, T., & Lerdtomornsakul, U. (2023). Cyber Victimization of the Elderly. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 12(2), 1-13. <https://doi.org/10.14456/tisr.2023.1>

การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ

ธัญพิชชา สามารถ¹ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล^{1*}

1 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; airine028@gmail.com (ธัญพิชชา); unisa@yahoo.com (อุนิษา) (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชนทัต บุณรัตน์กิตติภูมิ มหาวิทยาลัยยุโรป อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล ประเทศฝรั่งเศส
(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

- 1) รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร มหาวิทยาลัยบูรพา
- 2) รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 3) อาจารย์ ดร.ปริญญา สิริอิตตะกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางไซเบอร์ และเพื่อศึกษารูปแบบการตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางไซเบอร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์ จำนวน 24 คน ผู้มีส่วนในการหลอกลวงจำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือหรือการป้องกัน จำนวน 8 คน ผลการวิจัยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกหลอกลวงทางไซเบอร์ 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้ลงทุน โดยมีลักษณะของผลตอบแทนที่สูงเป็นสิ่งจูงใจ 2) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ มีรูปแบบการหลอกลวงในการสร้างความตกใจกลัว ทำให้เกิดความโลภ หรือหลอกลวงว่าเป็นคนรู้จัก 3) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้หลอกลวงจะสร้างโปรไฟล์ให้ดูมีความน่าเชื่อถือ และสินค้าที่หลอกลวงมักจะเป็นสินค้าที่ราคาไม่สูงนัก และ 4) ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้รักทางออนไลน์ ใช้จิตวิทยาในการหลอกลวงให้หลงรักก่อนที่จะนำไปสู่การหลอกลวงทรัพย์สินเงินทอง สาเหตุการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงมีความแตกต่างกันตามแต่ละรูปแบบของการหลอกลวงทางไซเบอร์

คำสำคัญ: การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์, การหลอกลวงทางไซเบอร์, ผู้สูงอายุ

ข้อมูลการอ้างอิง: ธัญพิชชา สามารถ และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2566). การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 12(2), 1-13. <https://doi.org/10.14456/tisir.2023.1>

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังจะเข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) เมื่อประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งในปี พ.ศ.2564 นั้น มีสัดส่วนผู้สูงอายุถึง ร้อยละ 18.24 หรือไม่ต่ำกว่า 12 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) และอนาคตจะพัฒนาไปสู่ “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) เมื่อมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งคาดการณ์ไว้ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงปี 2574 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

การใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตเพื่อทำธุรกรรมทางการเงินและการสื่อสารกันระหว่างบุคคลมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำธุรกรรมเหล่านี้เป็นการทำให้การดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น แต่ก็ยังมีผู้ไม่ประสงค์ดีเอาเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้เพื่อหลอกลวงผู้อื่น และกลายเป็นอีกหนึ่งปัญหาความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่สำคัญ จากรายงานสถิติรับแจ้งความออนไลน์คดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี รอบวันที่ 1 มีนาคม 2565 ถึง 18 มีนาคม 2566 พบว่า สถิติการหลอกลวงสูงสุด 5 อันดับแรก คือ 1) หลอกลวงซื้อขายสินค้า จำนวน 74,752 คดี คิดเป็น 33.60% ความเสียหาย 997,514,481 บาท 2) หลอกให้โอนเงินเพื่อหารายได้จากการทำกิจกรรม จำนวน 30,538 คดี คิดเป็น 13.73% ความเสียหาย 3,395,762,414 บาท 3) หลอกให้กู้เงินแต่ไม่ได้เงิน จำนวน 25,245 คดี คิดเป็น 11.35% ความเสียหาย 1,051,087,520 บาท 4) หลอกลวงทางโทรศัพท์เป็นขบวนการ (Call Center) จำนวน 20,525 คดี คิดเป็น 9.23% ความเสียหาย 3,569,521,632 บาท และ 5) หลอกให้ลงทุน (ที่ไม่เข้าลักษณะฉ้อโกง) จำนวน 16,645 คดี คิดเป็น 7.48% ความเสียหาย 7,741,708,984 บาท และคดีอื่นๆ รวมทั้งหมด 222,485 คดี มูลค่าความเสียหายรวม 31,959,345,561 บาท (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566) ซึ่งคดีหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ มีจำนวนคดีมากที่สุด ส่วนคดีที่มีมูลค่าความเสียหายสูงสุด คือ การหลอกให้ลงทุน

จากสถานการณ์ปัจจุบันดังกล่าว ประชากรสูงอายุในประเทศไทยกำลังมีสัดส่วนที่สูงขึ้น ผู้สูงอายุก็มีโอกาสเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการถูกหลอกลวงทางไซเบอร์เพิ่มมากขึ้นเนื่องจาก 1) ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น ซึ่งผู้สูงอายุจำนวนมากอยู่บ้านเพียงลำพัง ไม่ได้อยู่กับลูกหลาน จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย 2) ผู้สูงอายุในปัจจุบันใช้งานอินเทอร์เน็ตมาก จากข้อมูลผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ที่มีอายุระหว่าง 56-74 ปี (Baby Boomer) มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงวันละ 8 ชั่วโมง 41 นาที และ 3) เมื่อผู้สูงอายุถูกหลอก มีจำนวนน้อยมากที่จะไปแจ้งความ หรือติดตามทางตามเพื่อเอาเงินคืน จากงานวิจัยของ กรกนก นิลดำ และคณะ (2563) พบว่า มีเพียงร้อยละ 25.75 ของผู้สูงอายุที่ถูกหลอกได้ไปแจ้งความกับตำรวจเพื่อดำเนินคดี และมีเพียง 6.5% เท่านั้นที่ติดตามเอาเงินคืน ขณะที่ 46.75% เลือกโพสต์ประจานหรือประกาศลงสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น การที่ผู้สูงอายุไม่แจ้งความดำเนินคดีอย่างจริงจัง อาจเนื่องมาจากความเสียหายคิดเป็นจำนวนเงินไม่มาก คิดว่าการไปแจ้งความไม่คุ้มค่าเสียเวลา ซึ่งทำให้มีงานวิจัยหลายชิ้นไม่ถูกติดตามจับกุมดำเนินคดี และกลับมาก่อเหตุซ้ำ จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีโอกาสตกเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการหลอกลวงทางไซเบอร์ ผู้ที่หลอกลวงจะใช้หลายวิธีเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ โดยที่มีการพัฒนารูปแบบการหลอกลวงต่างๆ มาหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จากผลการศึกษาของ กรกนก นิลดำ และคณะ (2563) พบว่า วิธีการกลโกงที่มีงานวิจัยพออนไลน์ใช้หลอกลวงกลุ่มผู้สูงอายุ อันดับหนึ่ง คือ การฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ร่วมลงทุนในลักษณะลูกโซ่ คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาคือ ฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ทำรายการที่ตู้เอทีเอ็มเพื่อให้โอนเงินไปให้ และฉ้อโกงโดยส่งอีเมลมาทำความรู้จักคุ้นเคยและหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีมีงานวิจัยคิดเป็นร้อยละ 27.25 และ 11.75 ตามลำดับ

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งประเด็นคำถามของการวิจัยไว้ว่า ปัจจัยใดที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงผ่านช่องทางไซเบอร์ มีรูปแบบการหลอกลวงแบบใด เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขการตกเป็นเหยื่อ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้องค์ความรู้ และแนวทางการแก้ไขการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์จากมีงานวิจัยพออนไลน์ต่อผู้สูงอายุที่รู้เท่าทันการหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ ต่อไป การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางไซเบอร์ และเพื่อศึกษารูปแบบการตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางไซเบอร์

การทบทวนวรรณกรรม

การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม Schafer (1977) ได้ระบุประเภทและความรับผิดชอบ ออกเป็น 7 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากร (Unrelated Victims) 2) เหยื่อที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม (Provocative Victims) 3) เหยื่อที่จูงใจให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victims) 4) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) 5) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคม (Socially Weak Victims) 6) ผู้ตกเป็นเหยื่อของตนเอง (Self-Victimizing Victims) และ 7) เหยื่อการเมือง (Political Victims) การตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงของผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ที่มีเริ่มมีความอ่อนแอทางชีวภาพ หรือเป็นเหยื่อที่มีความอ่อนแอ ซึ่งผู้สูงอายุมักมีความอ่อนแอทางกายและจิตใจมากขึ้นเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่นๆ การหลอกลวงผู้สูงอายุสามารถเกิดขึ้นโดยผู้กระทำอาชญากรรมที่มุ่งหวังใช้สิทธิหรือทรัพย์สินของผู้สูงอายุเป็นเป้าหมาย หรือใช้ความอ่อนแอของผู้สูงอายุในการเข้าใจผิด รั้งรั้งน้อยลง หรือทำให้ตกอยู่ในสภาวะที่ไม่มีความรู้สึกสนใจ เช่น การโกหกเกี่ยวกับการลงทุน การขายสินค้าหรือบริการที่ไม่เหมาะสม การทำสัญญาที่ไม่ชัดเจน หรือการหลอกลวงในเรื่องทางการเงิน ซึ่งการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทำให้ผู้สูงอายุเสียเงินทองและทรัพย์สินได้ รวมถึงเสียความไว้วางใจและความมั่นใจในตนเองและผู้อื่น

อาชญาวิทยาไซเบอร์ อธิบายถึงปรากฏการณ์อาชญากรรมทางไซเบอร์เกิดขึ้นในแทบทุกส่วนของโลกที่มีการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต โดยที่ไม่อาจชี้ชัดถึงผลกระทบของมันได้อย่างชัดเจน ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ (The Space Transition Theory) (Jaishankar, 2008) ที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นในปี ค.ศ.2008 โดย Jaishankar ทฤษฎีนี้เป็นหนึ่งในทฤษฎีที่มีอิทธิพลในวรรณกรรมด้านอาชญาวิทยา และทฤษฎีนี้ก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาอ้างอิงบ่อยครั้งในสาขาอาชญาวิทยาทุกวันนี้ ทฤษฎีนี้มองว่าการเกิดขึ้นของพื้นที่ไซเบอร์เป็นพื้นที่ของอาชญากรรมรูปแบบใหม่ และอธิบายถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ไซเบอร์ การพัฒนาแบบจำลองการเปลี่ยนพื้นที่ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อวิวัฒนาการของทฤษฎีอาชญากรรมทางไซเบอร์ ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ สันนิษฐานว่าผู้คนประพฤติตัวในโลกไซเบอร์แตกต่างจากที่เป็นในโลกปกติ ท่ามกลางสมมติฐานอื่นๆ ที่พยายามอธิบายรูปแบบพฤติกรรมของอาชญากรไซเบอร์ (Wall, 2001) โดยมีการแบ่งประเภทอาชญากรรมทางไซเบอร์ออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ การบุกรุกทางไซเบอร์ การหลอกลวงและการโจรกรรมทางไซเบอร์ ภาพลามกอนาจารทางไซเบอร์ และความรุนแรงทางไซเบอร์ งานวิจัยนี้พยายามทดสอบสมมติฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่เพื่อพิจารณาว่า สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่เป็นไปได้และเชื่อถือได้สำหรับการทำนายหรือกำหนดการเกิดอาชญากรรมทางไซเบอร์หรือไม่ ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่อธิบายถึงธรรมชาติของพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกันในพื้นที่ความเป็นจริงและพื้นที่ไซเบอร์ เมื่อคนย้ายจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งพฤติกรรมของพวกเขาจะแตกต่างกันออกไป

ปัจจัยที่ทำให้การหลอกลวงทางไซเบอร์ประสบความสำเร็จ Tsikerdekis & Zeadally (2014) ได้ทำการสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้การหลอกลวงออนไลน์ประสบความสำเร็จ คือ 1) ผู้หลอกลวง 2) สื่อสังคมออนไลน์ 3) การหลอกลวง และ 4) ผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อ การหลอกลวงทางไซเบอร์จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบกัน ผู้หลอกลวงมักใช้ข้อความหลอกลวงส่งผ่านช่องทางหลอกลวงถึงผู้ถูกหลอก ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้การหลอกลวงประสบความสำเร็จสูงในวงกว้าง เนื่องจากปัจจุบันมีผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์จำนวนมาก ผู้หลอกลวงสามารถใช้ข้อมูลที่เป็นเท็จเพื่อให้การหลอกลวงประสบความสำเร็จ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง แบ่งออกได้ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) จากเอกสารชั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เอกสารชั้นต้นได้จากบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางไซเบอร์ รูปแบบการตกเป็นเหยื่อและแนวทางการแก้ไขการตกเป็นเหยื่อ นอกจากนี้ยังศึกษาผ่านเอกสารชั้นรองที่เป็นรูปแบบเอกสารงานวิชาการจากวารสารต่างๆ ข่าว หนังสือพิมพ์ออนไลน์ เอกสารรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวงทางไซเบอร์

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบ่งการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุที่เคยตกเป็นเหยื่อหรือมีประสบการณ์การถูกหลอกลวงทางไซเบอร์ 2) ผู้ที่มีส่วนร่วมในการหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์ และ 3) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือหรือการป้องกันผู้สูงอายุจากการถูกหลอกลวงทางไซเบอร์ โดยมีลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (in-depth interview semi structure)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่เคยตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์ จำนวน 24 คน จากบุคคลที่มาแจ้งความร้องทุกข์ต่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยผู้ให้ข้อมูลสมัครใจ ยินยอมให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ ผู้ที่มีส่วนในการหลอกลวงทางไซเบอร์ จำนวน 5 คน ที่สมัครใจและยินยอมให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ และเจ้าหน้าที่และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือหรือการป้องกันผู้สูงอายุจากการถูกหลอกลวงทางไซเบอร์ จำนวน 8 คน ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยหลักการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งจะเป็นการพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ ผ่านการพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

การศึกษานี้แบ่งประเภทกลุ่มผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็น 4 ประเภท คือ 1) การตกเป็นเหยื่อในการหลอกลวงให้ลงทุน 2) การตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางโทรศัพท์เป็นกระบวนการ หรือแก๊งค์คอลเซนเตอร์ (Call Center) 3) การตกเป็นเหยื่อการซื้อสินค้าออนไลน์ และ 4) การตกเป็นเหยื่อการหลอกรักทางออนไลน์ (Romance Scam)

การตกเป็นเหยื่อในการหลอกลวงให้ลงทุน

รูปแบบของการหลอกลวงให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้ลงทุน ส่วนใหญ่ถูกชักชวนจากบุคคลที่รู้จักกันในกลุ่มไลน์ของผู้ที่เคยถูกหลอกลวงให้ลงทุนและมีการแนะนำต่อๆ กันมา โดยผู้ที่ชักชวนจะมีประสบการณ์ในการลงทุนและได้รับผลตอบแทนที่ดีเป็นตัวอย่างในการชักชวน ทำให้ผู้สูงอายุหลงเชื่อและร่วมลงทุนโดยหวังที่จะได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง จากผลการศึกษาจากผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงให้ลงทุนจำแนกได้ 3 ประเภท คือ 1) ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและปรับตัวเป็นแม่ทิม คือ ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์การถูกหลอกลวงให้ลงทุนได้รับความเสียหายแล้วมองหาแหล่งลงทุนใหม่และกลายเป็นแม่ทิมในการชักชวนผู้อื่นให้มาลงทุนจากกลุ่มผู้เสียหายจากการลงทุนเดิม 2) ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์ถูกหลอกลวงให้ลงทุนแล้วยังคงมองหาแหล่งลงทุนใหม่ๆ ต่อเนื่องเพื่อหวังว่าจะทำผลกำไรจากการลงทุนในกลุ่มอื่น 3) ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์ถูกหลอกลวงให้ลงทุนแล้วไม่กล้าที่จะลงทุนในลักษณะนี้ต่อไป เนื่องจากเกิดความเสียหายและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีสาเหตุที่ทำให้ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงการลงทุนสำหรับในส่วนของผู้มีส่วนร่วมในการหลอกลวง จะมีความคิดในเชิงป้องกันตนเองว่า ไม่ได้หลอกลวงให้ผู้สูงอายุมาร่วมลงทุน แต่ผู้สูงอายุที่มาร่วมลงทุนเป็นกลุ่มที่ต้องการมีรายได้และพร้อมที่จะรับความเสี่ยงอยู่แล้วตั้งแต่ตอนตัดสินใจโดยสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้ลงทุน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

ส่วนใหญ่มีเงินเก็บที่ได้จากการประกอบอาชีพก่อนวัยเกษียณ และต้องการสร้างรายได้จากเงินเก็บที่มีอยู่ซึ่งการลงทุนทำได้ง่าย และได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงภายในระยะเวลาที่สั้น 2) ด้านความโลภ ผู้ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่ต้องการผลประโยชน์จากการตอบแทนด้านตัวเงินที่ลงทุนน้อยแต่ได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงภายในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งการลงทุนในระยะแรกจะได้รับผลตอบแทนตามที่ได้ตกลงกันไว้ จึงนำมาซึ่งการลงทุนเพิ่มเติมต่อเนื่องและเกิดการสูญเสียเงินจำนวนมากเมื่อผู้หลอกลวงปิดระบบหนีไป แต่ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งก็ยังคงลงทุนในรูปแบบอื่นๆ ต่อไปโดยการชักชวนของสมาชิกในกลุ่มที่เสียหายด้วยกัน โดยมีความหวังว่าจะได้ผลตอบแทนกลับมาจากที่เคยสูญเสียไป 3) ด้านเทคโนโลยี ผู้ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีสมาร์ทโฟนในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้หลอกลวงก็จะใช้ช่องทางออนไลน์ในการจัดกิจกรรมให้กับเหยื่อ เช่น การนำเสนอโปรโมชั่นการลงทุนใหม่ๆ การจัดสัมมนากลุ่มผู้ลงทุนโดยใช้ช่องทางออนไลน์และจัดในสถานที่จริง และการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้ลงทุนเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความน่าเชื่อถือให้กับผู้ลงทุน 4) ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือของผู้หลอกลวง ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อจะมีความเชื่อมั่น เชื่อถือในตัวผู้หลอกลวง โดยผู้หลอกลวงจะใช้เครือข่ายแม่ที่มในการหลอกลวง ซึ่งเครือข่ายหรือแม่ที่มก็จะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้สูงอายุโดยตรง และชักชวนเข้ากลุ่มไลน์โดยผู้หลอกลวงมักสร้างตัวตนให้เกิดความน่าเชื่อถือหลากหลายรูปแบบ เช่น มีสถานที่ทำงานจริงให้เหยื่อไปพิสูจน์ได้ว่ามีสำนักงานจริง มีกิจกรรมให้ผู้ลงทุนได้ทำจริง มีสินค้าที่ให้ลงทุนและดำเนินการจัดจำหน่ายให้ หรือให้เหยื่อไปจัดจำหน่ายเองแต่มีผลตอบแทนจากเงินลงทุนสูงหรือได้รับผลตอบแทนจากการชักชวนสมาชิกรายใหม่ มีการสร้างภาพลักษณ์ของสำนักงานให้ดูทันสมัย มีจัดประชุมออนไลน์บ่อยๆ เมื่อภาพลักษณ์ของผู้หลอกลวงมีความน่าเชื่อถือ ก็จะหลอกลวงเหยื่อให้มาร่วมลงทุนจำนวนมากได้ง่าย 5) ด้านความรู้ ความเข้าใจในการลงทุน ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อจะขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนและผลตอบแทนที่ควรจะได้รับตามปกติ เมื่อเห็นการลงทุนที่มีกิจกรรม มีสินค้า มีผลประโยชน์ และจ่ายเงินตอบแทนให้จริงในระยะแรกก็มักจะเข้าใจว่าการลงทุนนี้เป็นการลงทุนจริงไม่ได้หลอกลวง และนำเงินไปลงทุนต่อเนื่องจำนวนมากก่อนที่การลงทุนนั้นจะปิดตัวไปกระทันหัน ทำให้เกิดการสูญเสียเงินลงทุนจำนวนมาก 6) ด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้ลงทุนมักใช้อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์เป็นประจำ ทำให้พบเห็นการโฆษณาเชิญชวนและการนำเสนอโปรโมชั่นผลตอบแทนที่สูง ทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดความต้องการร่วมลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่ดีจากเงินเก็บที่มี และมักจะไม่ได้ปรึกษากับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับการลงทุน ทำให้ถูกชักจูงและร่วมลงทุนได้ง่าย 7) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงให้ลงทุน จำนวนหนึ่งเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง หลายคนมีความเชื่อว่าเงินทองที่ได้หามาตลอดชีวิตการทำงานจะเอาไปลงทุนอะไรก็ได้ที่ได้รับผลตอบแทนที่ดีเพื่อเป็นการต่อยอดเงินที่อยู่ จึงทำให้เกิดการตัดสินใจโดยที่ไม่ได้รับคำปรึกษากับบุคคลภายในครอบครัว 8) ด้านความรู้ไม่เท่าทันการหลอกลวง เนื่องจากผู้หลอกลวงจะพยายามหาวิธีการ รูปแบบใหม่ๆ มาเสนอทำการหลอกลวงชักจูงให้ร่วมลงทุน ซึ่งผู้สูงอายุที่รู้ไม่เท่าทันรูปแบบการหลอกลวงใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นก็จะตกเป็นเหยื่อให้ผู้หลอกลวงได้โดยง่าย การตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางโทรศัพท์เป็นกระบวนการ หรือแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์

รูปแบบการหลอกลวงของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ มักจะทำให้ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อเกิดความตกใจกลัว เกิดความโลภ หรือการหลอกลวงให้เชื่อว่าเป็นบุคคลอื่นแล้วยืมเงิน แล้วแต่กรณีของการหลอกลวง แต่จะมีระยะเวลาในการให้ตัดสินใจที่จำกัด ภายใต้ความรู้สึกที่เชื่อว่าการหลอกลวงนั้นเป็นของจริง ทำให้ผู้สูงอายุที่ไม่เคยรับรู้เกี่ยวกับการหลอกลวงของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ ตัดสินใจผิดพลาดและตกเป็นเหยื่อของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ได้ง่าย สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ประกอบด้วย 1) ด้านความกลัว ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ซึ่งจะใช้การโทรสุ่มมาหลอกลวงให้ตกใจกลัว เช่น การหลอกลวงว่าจับลูกไปจะไปทำร้าย การหลอกลวงว่าพัสดุมีสิ่งต้องสงสัยผิดกฎหมาย หลอกลวงว่าหมายเลขโทรศัพท์ที่ผู้สูงอายุใช้อยู่เกี่ยวข้องกับกรกระทำผิดกฎหมายโดยมีระยะเวลาอันสั้นในการตัดสินใจ เมื่อผู้สูงอายุตกใจกลัวในช่วงเวลานั้นก็จะทำการหลอกลวงให้โอนเงินไปยังบัญชีที่เปิดรองรับไว้ (บัญชีม้า) 2) ด้านความโลภ ลักษณะการหลอกลวงโดยอาศัยความโลภโดยการหลอกลวงเหยื่อว่าได้ถูกรางวัล หรือได้รับการคืนภาษี แต่จะต้องมีค่าธรรมเนียมต่างๆ ที่ต้องชำระ ทำให้ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อทำการโอนเงินไปยังบัญชีที่เปิดรองรับไว้

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

(บัญชีม้า) 3) ด้านค่านิยมในการจ่ายเงินเพื่อปิดคดี ผู้สูงอายุที่ถูกหลอกลวงโดยได้รับแจ้งว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีความต่าง ๆ ก็จะยอมโอนเงินให้ผู้หลอกลวงเพื่อหวังที่จะปิดคดีความให้หมดไป ซึ่งเป็นกระบวนการในการแก้ไขปัญหาที่อยู่ในสังคมไทยมายาวนาน จนเป็นเรื่องหรือวิธีที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติที่จะแก้ปัญหาการเกิดคดีความด้วยเงินเพื่อไม่ให้ตนเองถูกดำเนินคดี 4) ด้านความรู้ไม่เท่าทัน ผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ มักจะไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารการหลอกลวงในรูปแบบใหม่ๆ ที่ผู้หลอกลวงพยายามเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการหลอกลวง ทำให้ผู้สูงอายุเชื่อว่าการหลอกลวงนั้นเป็นของจริง ดังนั้นจึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของการถูกหลอกลวงได้ง่าย การที่ผู้สูงอายุโอนเงินเข้าบัญชีม้า และปลายทางของเส้นทางการเงินมักจะไป 3 เส้นทางหลัก คือ 1) การเทรดเหรียญคริปโตเคอเรนซี (Cryptocurrency) แบบเพียร์ทูเพียร์ (Peer-to-Peer) ซึ่งทำให้ยากสำหรับการติดตามเงิน 2) การนำไปชำระค่าสินค้าตามตะเข็บชายแดน และ 3) ผ่านร้านแลกเปลี่ยนเงินตราตามตะเข็บชายแดน ทำให้การติดตามเงินคืนนั้นทำได้ยากยิ่งขึ้น

การตกเป็นเหยื่อการซื้อสินค้าออนไลน์

รูปแบบของการหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ มีลักษณะของการสร้างโปรไฟล์ผู้ขายให้ดูมีความน่าเชื่อถือ มีทั้งขายเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และขายผ่านตลาดกลางออนไลน์ มักจะเป็นสินค้าที่ราคาไม่สูงนัก และถูกกว่าท้องตลาดทั่วไปมาก สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ ประกอบด้วย 1) ความไว้วางใจร้านค้าออนไลน์โดยไม่ได้ตรวจสอบ อาจจะไม่เห็นจากยอดผู้ติดตาม หรือดูโปรไฟล์ร้านแล้วดูน่าเชื่อถือ โดยไม่ได้ตรวจสอบอย่างละเอียด ส่งผลให้ถูกโกงในการซื้อสินค้าออนไลน์ 2) ราคาที่ถูกกว่าปกติ เมื่อผู้สูงอายุเห็นราคาที่เสนอขายต่ำกว่าราคาในท้องตลาด ทำให้เกิดความอยากได้สินค้าและตัดสินใจซื้อโดยไม่ได้ตรวจสอบให้ละเอียด ก็ทำให้ตกเป็นเหยื่อของผู้หลอกลวง 3) ความรู้ไม่เท่าทันกลโกงขายสินค้าออนไลน์ การไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้ขายที่มีการโกงสินค้าออนไลน์ หรือกลโกงของร้านค้าที่เป็นมิจฉาชีพออนไลน์ ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการซื้อสินค้าออนไลน์ได้ง่าย 4) สินค้าที่มีราคาไม่สูง ราคาของสินค้าก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการโกงการซื้อขายออนไลน์ เนื่องจากเห็นว่าราคาไม่ก็บาทไม่น่าจะโกง และเนื่องจากราคาที่ต่ำทำให้การแจ้งความดำเนินคดีนั้นดูไม่คุ้มค่าที่จะดำเนินคดี

การตกเป็นเหยื่อการหลอกให้รักทางออนไลน์

การหลอกให้รักทางออนไลน์ เป็นการใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการหลอกลวง เพื่อให้เหยื่อหลงเชื่อและยินยอมให้ทรัพย์สินตามที่ผู้หลอกลวงชักชวน โดยวิธีการที่ผู้หลอกลวงมักจะใช้ คือ การสร้างตัวตนโปรไฟล์ปลอมในสื่อสังคมออนไลน์ และสร้างข้อมูลเท็จเกี่ยวกับตัวตนของผู้หลอกลวงให้มีความน่าเชื่อถือและมีความดึงดูดต่อเพศตรงข้ามมากที่สุด วิธีการเลือกเหยื่อจะใช้การสุ่มในการค้นหาเหยื่อโดยเลือกเหยื่อจากสื่อสังคมออนไลน์และใช้การตีสนิทพูดคุยอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาอันยาวนาน จนเหยื่อเกิดความตายใจ ยอมที่จะโอนทรัพย์สินหรือเงินตามวัตถุประสงค์ของผู้หลอกลวง มีสาเหตุที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่อของการหลอกให้รักทางออนไลน์ ประกอบด้วย 1) ความรักความหลง จากกระบวนการในการหลอกให้รักหลอกให้หลง เป็นการใช้จิตวิทยา โดยใช้กระบวนการทางวิศวกรรมทางสังคม ในการหลอกลวงผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อโดยการตีสนิทและพูดคุยให้เกิดความรักความหลง กระบวนการนี้จะใช้ระยะเวลาอันยาวนานเพื่อสร้างความเชื่อใจ และนำไปสู่การหลอกลวงเหยื่อให้โอนเงินหรือทรัพย์สินในที่สุด โดยมีข้ออ้างต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาลคนในครอบครัว หรือ การชวนให้ลงทุนโดยมีผลตอบแทนที่สูง 2) ความน่าเชื่อถือ จากการสร้างโปรไฟล์ที่ดูน่าเชื่อถือของผู้หลอกลวง และการอัปเดตสเตตัสประจำวันสม่ำเสมอ การสื่อสารจะผ่านทางช่องทางออนไลน์เป็นหลัก ถึงแม้ว่าจะไม่ได้พบเจอตัวจริง แต่ผู้หลอกลวงก็มีกระบวนการที่จะทำให้ผู้ถูกหลอกหลงเชื่อได้ 3) ความอับอายของผู้สูงอายุที่ถูกหลอกให้รักหลอกให้หลง จะทำให้ผู้สูงอายุที่เคยตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่ไม่กล้าที่จะไปแจ้งความดำเนินคดี เนื่องจากเกิดความอายที่ถูกหลอก ทำให้เกิดการหลอกให้รักทางออนไลน์นั้นเป็นคดีความที่มีจำนวนไม่มากนัก และยังคงมีการหลอกลวงแบบนี้อยู่อย่างต่อเนื่อง 4) การรู้ไม่เท่าทันการหลอกให้รักทางออนไลน์ ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้หลอกลวง เมื่อเกิดความรู้สึกหลงรักก็จะตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้ง่าย

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

แนวทางการแก้ไขการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ

แนวทางในการป้องกันการตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ ได้แก่ การที่ผู้สูงอายุต้องตระหนักู้เท่าทันถึงรูปแบบการหลอกลวงทางไซเบอร์ การระมัดระวังการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุกับผู้อื่นที่ไม่รู้จัก การให้คำปรึกษาในกลุ่มของครอบครัว การจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเผยแพร่ข่าวสารการหลอกลวงทางไซเบอร์ ความร่วมมือของภาคเอกชนผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ในการปิดกั้นช่องทางการหลอกลวงจากผู้หลอกลวง การมีสายตรวจออนไลน์ การพัฒนาแอปพลิเคชันแห่งชาติสำหรับแจ้งเตือนการหลอกลวงให้กับประชาชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐในการออกมาตรการทางกฎหมายตลอดจนการบังคับใช้อย่างเคร่งครัด

สรุปและอภิปรายผล

การหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์มักจะใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การโทรศัพท์หรือส่งข้อความโน้มน้าวใจที่มือถือที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ไม่มีเหตุผล เช่น มีพัสดุดักค่างเกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมาย การได้รับรางวัล หรือการนำเสนอข้อเสนอที่ดูน่าสนใจมีผลตอบแทนที่สูง เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจ ตอบกลับและกลายเป็นเป้าหมายของผู้หลอกลวง นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคการหลอกลวงที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถระบุว่ามีคามผิดปกติหรือไม่ได้ เช่น การสร้างโปรไฟล์ที่มีความน่าเชื่อถือ การเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้รับอนุญาต การหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์ในปัจจุบันมีความหลากหลาย และผู้หลอกลวงต่างสรรหาวิธีการหรือรูปแบบใหม่ๆ มาหลอกลวงอยู่เสมอ ในงานวิจัยนี้แบ่งผลการหลอกลวงเป็น 4 รูปแบบ คือ

การหลอกลวงให้ลงทุน เป็นการใช้นโยบายการลงทุนน้อยได้ผลตอบแทนสูง เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้สูงอายุทำการลงทุน โดยในระยะแรกจะได้รับเงินตรงเวลาและได้ผลกำไรตามที่ตกลง ทำให้ผู้ลงทุนเกิดความอยากได้มากขึ้นจึงนำเงินลงทุนเพิ่มในจำนวนที่มากขึ้น โดยหวังผลตอบแทนสูงในระยะสั้น สุดท้ายผู้หลอกลวงก็ทำการยุติการลงทุนนั้นกระชั้นหันโดยไม่จ่ายเงินต้นและผลตอบแทนตามที่ตกลงกันได้ การหลอกลวงลักษณะนี้มีผู้เสียหายจำนวนมากและมูลค่าความเสียหายสูง อธิบายได้ตามข้อสรุปของ Tsikerdekis & Zeadally (2014) ที่อธิบายไว้ว่า การหลอกลวงจะประกอบไปด้วย 1) ผู้หลอกลวง โดยผู้หลอกลวงมักจะสร้างโปรไฟล์ส่วนตัว สร้างภาพการลงทุน การได้รับผลตอบแทนที่สูงในระยะเวลานั้น ทำให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเกิดความคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนที่สูงจากเงินเก็บที่ตนเองนำไปลงทุน 2) สื่อออนไลน์ เป็นช่องทางที่ผู้หลอกลวงใช้ในการพบปะ เชิญชวน และนำเสนอการลงทุนในรูปแบบต่างๆ 3) การหลอกลวง จะมีข้อเสนอที่มีข้อจำกัดและจำนวนเป้าหมายในการหลอกลวง เช่น มีระยะเวลาจำกัด มีจำนวนการลงทุนที่จำกัด เพื่อกดดันให้เหยื่อตัดสินใจร่วมลงทุน และ 4) ผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้หลอกลวงวิเคราะห์แล้วว่า จะทำการหลอกลวงได้ง่าย โดยอาศัยเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้สูงอายุนิยมใช้ ประกอบกับภาวะการขาดการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เช่น การรู้ไม่เท่าทันกลโกง (Cohen & Felson, 1979) จึงทำให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงให้ลงทุนได้ง่าย กระบวนการในการหลอกลวงจะใช้แนวคิดในการลงทุนน้อยผลตอบแทนสูง สอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศของ DeLiema (2018) ผู้สูงอายุที่เป็นเหยื่อการฉ้อโกงทางการเงินและการแสวงหาประโยชน์ทางการเงินขาดความรู้และความเข้าใจในการตัดสินใจในการบริหารการเงินที่ดี การศึกษาของ Financial Intelligence Centre Republic of Namibia (2018) อธิบายว่า เป็นการหลอกลวงในการลงทุนรูปแบบ "Get Rich Quick Schemes" หรือการลงทุนที่รวดเร็ว ผู้หลอกลวงจะอาศัยธรรมชาติของเหยื่อที่ต้องการประโยชน์จากโอกาสในการสร้างความร่ำรวย และมักจะสร้างโปรไฟล์ให้แสดงถึงความร่ำรวย น่าเชื่อถือ และผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อตัดสินใจลงทุนเพราะรายได้มีไม่เพียงพอ อยากมีรายได้เพิ่มขึ้น อยากร่ำรวย ต้องการผลตอบแทนสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พลิสสุภา พจนะลาวัฒน์ (2560) พิจารณากล่าวได้ว่า การหลอกลวงให้ลงทุน โดยใช้ผลตอบแทนที่สูงมาชักจูงให้ผู้สูงอายุที่มีเงินเก็บที่อาจจะไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือผู้สูงอายุที่ยังมีรายได้ นำเงินมาลงทุนเพื่อทำกำไรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยในระยะแรกจะได้รับผลตอบแทนจริง จึงทำให้เกิดการชักชวนผู้อื่นมาร่วมลงทุนและได้รับผลตอบแทนจากการหา

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

สมาชิกวัยใหม่ ทำให้การลงทุนขยายวงกว้างอย่างรวดเร็ว และเมื่อเกิดความเสียหายการลงทุนนี้จึงเป็นความเสียหายที่มีมูลค่ารวมสูงที่สุด

การตกเป็นเหยื่อแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ อาศัยเรื่องของความโลภ ความกลัว และการสวมรอยเป็นบุคคลที่รู้จัก ประกอบกับเวลาที่จำกัดในการตัดสินใจของผู้สูงอายุเป็นปัจจัยเร่งในการนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ง่าย ปัจจัยจากผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการหลอกลวงที่ไม่เท่าทันแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ James et al. (2014) พิจารณากล่าวได้ว่าการตกเป็นเหยื่อแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ของผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้น ระดับความรู้ความเข้าใจที่น้อย สุขภาพที่ดีทางจิตใจที่ลดลง เป็นตัวบ่งชี้โอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงได้ง่ายขึ้น กระบวนการในการหลอกลวงของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ จะสร้างกระบวนการทำให้ผู้สูงอายุเชื่อมั่นว่าการหลอกลวงนั้นเป็นเรื่องจริงซึ่งเกิดจากความรู้ไม่เท่าทันการหลอกลวง และโอนเงินให้กับผู้หลอกลวง โดยการดำเนินงานของแก๊งค์คอลเซ็นเตอร์ มักจะมีที่ทำการอยู่ในต่างประเทศ และมักจะไม่ได้รับความร่วมมือในการเข้าปราบปรามจับกุมในต่างประเทศ ทำให้ยากต่อการปราบปรามให้หมดไป

การตกเป็นเหยื่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้สูงอายุตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าออนไลน์โดยขาดความยับยั้งชั่งใจ และขาดการตรวจสอบที่รอบคอบเกี่ยวกับตัวผู้ขาย และรู้ไม่เท่าทันกลโกง ทำให้มีฉ้อโกงเข้ามาใช้เป็นช่องทางในการหลอกลวง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Reisig & Holtfreter (2013) จากงานวิจัยเรื่อง Shopping Fraud Victimization Among the Elderly การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการควบคุมตนเองและพฤติกรรมการซื้อประจำวัน เพื่ออธิบายถึงผลลัพธ์ของการฉ้อโกงผู้สูงอายุ โดยจะเน้นไปที่ผลกระทบของการควบคุมตนเองในระดับต่ำ และมีพฤติกรรมจากการซื้อของออนไลน์ที่มีต่อการตกเป็นเป้าหมายของการฉ้อโกงการซื้อของและการตกเป็นเหยื่อ ผลการศึกษาพบว่าการสั่งซื้อของทางออนไลน์ เป็นการเพิ่มโอกาสในการตกเป็นเป้าหมายของการฉ้อโกงการซื้อของมากขึ้น พิจารณากล่าวได้ว่า การซื้อสินค้าออนไลน์มีหลายช่องทางในการโฆษณาขายสินค้า ซึ่งเติบโตตามภาวะเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล เมื่อพฤติกรรมคนส่วนใหญ่เปลี่ยนจากการซื้อขายสินค้าตามปกติไปเป็นการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ผู้หลอกลวงก็พัฒนาปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมผู้ซื้อ นำมาสู่การหลอกลวงผู้สูงอายุในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อ ขาดการตรวจสอบ ขาดการระมัดระวังและรู้ไม่เท่าทันกลโกง ก็จะโอนเงินเพื่อซื้อสินค้าและถึงเวลาจะไม่ส่งสินค้าหรือส่งสินค้าที่ด้อยคุณภาพให้กับเหยื่อ และหลบหนี ผู้เสียหายไม่สามารถติดต่อผู้ขายได้อีก เนื่องจากมูลค่าความเสียหายต่อรายนั้นไม่สูงมากนักจึงมีเพียงบางส่วนที่มาแจ้งความดำเนินคดี ถึงแม้ว่าราคาสินค้าจะไม่สูงแต่ผู้เสียหายมีจำนวนมาก ทำให้ปริมาณคดีของการหลอกลวงซื้อขายสินค้าออนไลน์นั้นมีจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง

การตกเป็นเหยื่อหลอกลวงให้รักออนไลน์ ซึ่งผู้หลอกลวงจะเลือกช่องทางของเป้าหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด เช่น เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม โดยงานวิจัยของ ทศพล ทรศนกุลพันธ์ และคณะ (2562) ได้อธิบายวิธีการเลือกเหยื่อผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และการเลือกเป้าหมายและประเมินศักยภาพทางการเงิน โดยสิ่งเหล่านี้ถูกประเมินได้จากข้อมูลบนสื่อสังคมออนไลน์ หลังจากนั้นผู้หลอกลวงจะสร้างความน่าเชื่อถือทางอาชีพ การดำเนินชีวิต และการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดความคุ้นเคย นำไปสู่การสร้างสถานการณ์ เช่น การสร้างความสงสาร หรือชักชวนให้ลงทุน โดยมีข้อเสนอของผลตอบแทนที่สูง พิจารณากล่าวได้ว่าการหลอกลวงให้รักออนไลน์จะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเหยื่ออย่างต่อเนื่อง และสร้างความไว้วางใจ และเมื่อเหยื่อเกิดความรักความหลงตามเป้าหมายการหลอกลวงแล้ว ก็จะทำให้เกิดการตัดสินใจที่จะถ่ายโอนทรัพย์สินเงินทองไปให้ผู้หลอกลวงได้ง่ายเมื่อถูกร้องขอ หรือปัจจุบันจะมาในรูปแบบการชักชวนให้ลงทุน (Hybrid Scam) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการหลอกลวงให้รักและหลอกลวงให้ลงทุน

การหลอกลวงผู้สูงอายุทางโซเชียล เป็นปัญหาที่รุนแรงเนื่องจากผู้สูงอายุมักจะไม่มีความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยี และรู้ไม่เท่าทันการหลอกลวง ทำให้มีความเสี่ยงสูงต่อการถูกหลอกลวงหากเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ในวัยอื่นๆ ผู้สูงอายุมักมีความเสี่ยงในการเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางโซเชียลมากกว่า ดังนั้นจึงต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลและการสอนเรื่องการป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุทางโซเชียลให้กับผู้สูงอายุเพิ่มเติมอยู่เสมอ ปัจจุบันพระราชกำหนดมาตรการ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 มีผลบังคับใช้เมื่อ 17 มีนาคม พ.ศ.2566 ซึ่งเพิ่มโทษ บัญชีม้าและซิมม้าให้หนักขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันเพื่อระงับยับยั้งเส้นทางการเงิน ซึ่งปัจจุบันผลการดำเนินการในช่วงแรก การระงับเส้นทางการเงินยังไม่ทันต่อการถ่ายโอนเงินจากบัญชีที่ หลอกลวงไปยังปลายทางซึ่งใช้เวลาน้อยกว่าที่เจ้าหน้าที่จะดำเนินการระงับยับยั้งได้ทันเวลา ดังนั้นสิ่งที่ต้องป้องกันได้ดี ที่สุดในขณะนี้ คือ ต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้สูงอายุให้รู้เท่าทันการหลอกลวงและไม่ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย สุดท้าย การหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์เป็นปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีจำนวนผู้สูงอายุเข้า ไกลสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ เราจึงต้องมีการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุ ทางไซเบอร์ โดยเฉพาะผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต สื่อมวลชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทุกคนจึงมีส่วนร่วม และควรทำหน้าที่เพื่อรักษาความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้งานทุกเพศ และทุกวัยในสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ด้านความรับผิดชอบของรัฐบาลในการสร้างนโยบายและกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุทาง ไซเบอร์ รวมถึงการจัดการกับผู้กระทำผิดกฎหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ การจัดทำนโยบายและกฎหมาย ที่เหมาะสมในการป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นในด้านการเงิน การซื้อขาย หรือการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล
- 2) ด้านกำลังพลของหน่วยงานที่ปราบปราม เนื่องจากการหลอกลวงทางออนไลน์ผ่านช่องทางไซเบอร์ต่างๆ กระทำได้ง่าย และมีความเสียหายในวงกว้าง ทำให้จำนวนคดีมีจำนวนมาก แต่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่มีจำนวนน้อย ทำให้สัดส่วนคดี ต่อเจ้าหน้าที่ 1 นาย มีสัดส่วนที่สูงมาก ทำให้การปราบปรามทำได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งภาครัฐต้องพิจารณาในการเพิ่ม อัตรากำลังในส่วนที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ให้สอดคล้องกับปริมาณคดีที่มีจำนวนมากขึ้น
- 3) จัดตั้งสายตรวจทางไซเบอร์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้าไปติดตาม เผื่อระวัง วิเคราะห์สถานการณ์ เตือนภัย และป้องกันการ ก่อเหตุการหลอกลวงทางไซเบอร์ เพื่อช่วยยับยั้งความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับประชาชน
- 4) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือออกมาตรการเพิ่มเติม ให้มีขอบข่ายครอบคลุมถึงการเทรดเหรียญคริปโตเคอเรนซี (Cryptocurrency) แบบเพียร์ทูเพียร์ (Peer-to-Peer) อาจเสนอให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์ (กลต.) หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการใช้มาตรการควบคุมต่างๆ เพื่อป้องกันการฟอกเงิน แต่ยังคง ต้อง รักษาสิทธิของผู้นำเขาระบบเหรียญคริปโตเคอเรนซีด้วยเพื่อไม่ให้กระทบต่อการทำธุรกรรมของประชาชนทั่วไป
- 5) การแก้ไขค่านิยมในการจ่ายเงินแลกกับการที่จะไม่ดำเนินคดีความ ต้องขจัดปัญหาค่านิยมในการใช้เงินแก้ปัญหา เพื่อไม่ให้เกิดคดีความ ซึ่งปัญหานี้ขึ้นอยู่กับสังคมไทยมายาวนาน และผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการรับรู้และคุ้นเคยกับวิธีการ เหล่านี้ ซึ่งเป็นช่องทางให้ผู้หลอกลวงไซเบอร์สร้างความหวาดกลัวให้กับผู้สูงอายุและเรียกร้องเงินจำนวนมากเพื่อ ไม่ให้เกิดปัญหาโดยหน่วยงานภาครัฐต้องเสริมสร้างการดำเนินงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อขจัดค่านิยมที่ไม่ ถูกต้องนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ผู้สูงอายุจะต้องระมัดระวังการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวกับบุคคลอื่น เช่น เลขบัตรเครดิต หรือเลขประจำตัวประชาชน โดยให้ติดต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น ธนาคารหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะ ให้ข้อมูลส่วนตัว
- 2) ผู้สูงอายุต้องระมัดระวังการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนสื่อสังคมออนไลน์ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่ละเอียดมาก เกินไป เป็นช่องทางที่ทำให้ผู้หลอกลวงสามารถวิเคราะห์และเลือกเหยื่อที่จะหลอกลวงได้ง่าย
- 3) ผู้ดูแลและครอบครัว การหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันป้องกันระหว่างผู้ดูแล และครอบครัว ของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการสื่อสารระหว่างกันเพื่อให้ทุกคนเข้าใจถึงปัญหาการหลอกลวงผู้สูงอายุทางไซเบอร์ และ ร่วมกันป้องกัน ตัวอย่างเช่น การใช้กลุ่มไลน์ในการพูดคุยภายในครอบครัว การแชร์ข้อมูลเกี่ยวกับการหลอกลวง ผู้สูงอายุทางไซเบอร์กับคนในครอบครัว และเพื่อนๆ ของผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุควรมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ที่คอยให้ คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ อย่างใกล้ชิด

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

4) การสร้างเครือข่ายการป้องกัน ควรสร้างพื้นที่สังคมให้กับผู้สูงอายุที่ปลอดภัยและเปิดกว้างเพื่อเป็นสถานที่ที่ผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่นได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างเช่น หน่วยงานท้องถิ่นสามารถมีบทบาทในการป้องกันได้โดยการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มไลน์ของผู้สูงอายุและคอยอัปเดตข่าวสารเกี่ยวกับการหลอกลวงทางโซเชียลตลอดเวลา เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้เท่าทันการหลอกลวงที่มีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ มาอยู่เสมอ และไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้ง่าย ซึ่งการสร้างเครือข่ายนี้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศสามารถจัดตั้งเครือข่ายผู้สูงอายุผ่านแอปพลิเคชันไลน์และเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ได้ง่าย

5) การสร้างความตระหนักให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้เข้าใจเรื่องการป้องกันการหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ทำภาพกราฟฟิคอัปเดตข่าวสารการหลอกลวงทางโซเชียลรูปแบบต่างๆ และทำทดแทนรูปภาพสวัสดีตอนเช้าที่ผู้สูงอายุนิยมส่งกันผ่านแอปพลิเคชันไลน์ โดยทำการแทรกภาพกราฟฟิคเพื่อส่งข่าวสารการหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ แทนภาพกราฟฟิคทั่วไปที่ใช้ประกอบในการส่งสวัสดีตอนเช้า หากทำได้จะเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารในกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็ว และมีความทั่วถึง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับทราบข่าวสารและรู้เท่าทันการหลอกลวงและไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงทางโซเชียลรูปแบบต่างๆ

6) ด้านการป้องกันหมายเลขโทรศัพท์ที่มาจากต่างประเทศ หรือการโทรศัพท์ผ่านข่ายอินเทอร์เน็ต และเร่งดำเนินการปราบปรามการส่งข้อความแจ้งเตือน (SMS) ปลอม โดยผู้หลอกลวงใช้เทคโนโลยีในการส่งข้อความแจ้งเตือนหลอกลวงเข้าไปในช่องเดียวกับข้อความจากหน่วยงานจริง มุ่งหวังเพื่อให้เหยื่อเข้าใจผิดว่าเป็นสถาบันการเงินหรือหน่วยงานนั้นส่งมาจริง ซึ่งจะช่วยลดโอกาสในการถูกหลอกลวงได้

7) การสร้างเครือข่ายผู้สนับสนุนสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือในการป้องกันการหลอกลวงผ่านทางโซเชียล คอยให้คำปรึกษากับผู้สูงอายุที่กำลังถูกหลอกลวงทางโซเชียล เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้ง่าย

8) การสร้างการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการหลอกลวงผู้สูงอายุทางโซเชียล โดยการให้ความรู้และการแนะนำการป้องกันสามารถทำได้ผ่านหลากหลายช่องทาง เช่น การจัดกิจกรรมหรือสัมมนาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการหลอกลวงผู้สูงอายุทางโซเชียล โดยเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการหลอกลวงที่ใช้กันอยู่ปัจจุบัน และการเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันและรับมือกับการหลอกลวงทางโซเชียล

9) การให้สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถช่วยป้องกันการหลอกลวงผู้สูงอายุทางโซเชียล เช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันเตือนภัยทางโซเชียลระดับชาติ ให้ประชาชนทุกคนโหลดไว้เพื่อคอยติดตามข่าว รูปแบบ และเทคนิคการหลอกลวงต่างๆ เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวง ซึ่งการพัฒนาแอปพลิเคชันรองรับการใช้งานของคนจำนวนมากจะมีค่าใช้จ่ายสูง แต่หากเปรียบเทียบกับมูลค่าความเสียหายของประชาชนที่ถูกหลอกลวงจากโซเชียลทั้งหมดแล้วน่าจะมีความคุ้มค่าที่จะดำเนินการจัดทำ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากการหลอกลวงทางโซเชียลมีหลายประเภท การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปอาจจะเลือกศึกษาจากประเภทคดีที่มีการหลอกลวงสูงสุด คือ การหลอกลวงซื้อขายสินค้า หรือคดีที่มีมูลค่าความเสียหายมากที่สุด คือ การหลอกลวงให้ลงทุน

2) ศึกษาสถานการณ์การหลอกลวงทางโซเชียล เปรียบเทียบก่อน และหลังการมีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 เพื่อศึกษาดูว่าหลังจากมีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีนี้แล้ว จำนวนคดีและมูลค่าความเสียหายของประเภทคดีออนไลน์ใดที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลง เพิ่มขึ้น หรือไม่เปลี่ยนแปลง

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก นิลดำ, เสริมศิริ นิลดำ, อิงตอย ศรีลาพัฒน์, ภควัฒน์ สนวนาม, วรภัชณ์กมล มงคลอัศศิริ และ ปฐมพร ปัญญาติ. (2563). วิธีการกลโกง ช่องทางการสื่อสาร และประสบการณ์ในการถูกมิจฉาชีพออนไลน์หลอกลวงของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย. *วารสารการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 3(3), 50-67.
- ทศพล ทรรศนกุลพันธ์, ปัทมา ศึกษากิจ, สรชา สุเมธวานิชย์, วิษญาดา อัมพนักิจวิวัฒน์ และ เขมชาติ ตนบุญ. (2562). *ข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมเพื่อป้องกันและปราบปราม พิศวาสอาชญากรรม (Romance Scam) และแนวทางสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.
- พลิสสุภา พงนะลาวัณย์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ: ศึกษากรณีแชร์ลูกโซ่*. การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). *แถลงข่าวเกี่ยวกับสถิติการรับแจ้งความออนไลน์ในรอบปีที่ผ่านมา และภัยออนไลน์ที่เกิดขึ้นใหม่ในรอบสัปดาห์*. สืบค้นจาก pctpr.police.go.th/blog/?p=21.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *จำนวนและสัดส่วนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามกลุ่มวัย (วัยเด็ก วัยแรงงาน วัยสูงอายุ) เพศ ภาค และจังหวัด พ.ศ.2555-2564*. สืบค้นจาก https://statbbi.nso.go.th/staticreport/Page/sector/TH/report/sector_01_11102_TH_.xlsx.
- Cohen, L., & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- DeLiema, M. (2018). Elder Fraud and Financial Exploitation: Application of Routine Activity Theory. *Gerontologist*, 58(4), 706-718.
- Financial Intelligence Centre Republic of Namibia. (2018). *Online Foreign Currency Exchange (FOREX) Trading Scams*. Retrieved from [www.fic.na/uploads/Public_Awareness/Forewarning_Reports/Online Foreign Currency Exchange \(Forex\) Trading Scams.pdf](http://www.fic.na/uploads/Public_Awareness/Forewarning_Reports/Online_Foreign_Currency_Exchange_(Forex)_Trading_Scams.pdf).
- Jaishankar, K. (2008). Space Transition Theory of Cyber Crimes. In F. Schmullager & M. Pittaro. (eds.). *Crimes of the Internet* (pp. 283-301). New Jersey: Prentice Hall.
- James, B., Boyle, P., & Bennett, D. (2014). Correlates of Susceptibility to Scams in Older Adults without Dementia. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 26(2), 107-122.
- Reisig, M., & Holtfreter, K. (2013). Shopping Fraud Victimization among the Elderly. *Journal of Financial Crime*, 20(3), 324-337.
- Schafer, S. (1977). *Victimology: The Victim and his Criminal*. Virginia: Reston Publishing Company.
- Tsikerdekis, M., & Zeadally, S. (2014). Online Deception in Social Media. *Communications of the ACM*, 57(9), 72-80.
- Wall, D. (2001). *Cybercrimes and the internet*. In D. Wall. (ed.). *Crime and the internet* (pp. 1-17). New York: Routledge.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2023 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).